

EU-csatlakozás: sikeres hármassugrás 2002 októberében

Lakatos Gábor – Vida Krisztina

Az EU keleti kibővülése és a magyar csatlakozási folyamat szempontjából idén októberben három kulcsfontosságú eseményre is sor került. Úgy látjuk, hogy mindhárom esemény – az országjelentések és a stratégiai jelentés, az ír népszavazás a Nizzai Szerződésről, valamint az október végi pénzügyi csúcsértekezlet – eredménye alapján véve pozitív, és hozzájárul ahhoz, hogy valószínűleg váljon hazánk 2004-es EU-tagsága.

Az idei országjelentések összegezték az 1997 óta megtett utat, tehát az Európai Bizottság a tagjelöltek öt éves felkészülési munkáját értékelte. Ezen belül Magyarország a legfelkészültebb országok között szerepel. A Bizottság még azokon a területeken is elismeri erőfeszítéseinket, amelyeken (többnyire a korábbi évekhez hasonlóan) határozottabb alkalmazkodást vár el tőlünk. Ide tartozik a korrupció leküzdése, a roma lakosság helyzetének javítása, a bíróságok túlterheltségének megszüntetése, a közösségi alapok fogadására kialakítandó intézményi és ellenőrző rendszer, valamint a hulladékgazdálkodás problémája. A Bizottság összességében megállapítja, hogy Magyarország jól teljesíti a tagság politikai, gazdasági, jogharmonizációs és intézményi feltételeit, és úgy látja, a csatlakozási tárgyalások lezárhatók az év végéig, és mire taggá válunk, állni fogjuk a versenyt az egységes belső piacon.

Az elmúlt öt év elemzése azért rendkívül fontos, mert ha a folyamatok az elmúlt időszakban egyértelműen kedvezőek voltak, és alapvetően a jelölt elkötelezettségét bizonyították – ahogy ez hazánk esetében is megállapításra került –, akkor a jelenlegi tagok és azok döntéshozói is meggyőződhetnek arról, hogy a leendő tagok nem csak kirakat-politikát folytattak, hanem következetesen készültek/készülnek arra, hogy megbízható tagjai legyenek az integrációnak.

Sajnálatos fejlemény ugyanakkor, hogy minél közelebb kerülünk a tagsághoz, annál nagyobb bizalmatlanság érzékelhető a tagjelöltekkel szemben. A tagállami aggályokra reagálva a Bizottság vállalta, hogy a belépésig folytatott felkészülésüket folyamatos monitoring tevékenység keretében tovább fogja vizsgálni, és a csatlakozás várható időpontja előtt hat hónappal záró monitoring jelentést fog a tagállamok elé terjeszteni. Vagyis lé-

nyegében nem az idejének az utolsó jelentés, ami készül ró-lunk. Ez természetesen a tagjelölteket is lankadatlan felkészülési munkára fogja készíteni, ugyanakkor, a pozitív tartalmú jelentések kellő nyomatókat biztosíthatnak majd a csatlakozási szerződések tagállami ratifikációi során.

A Bizottság továbbá javaslatot tett egy két évig tartó általános és kölcsönösen alkalmazható védzáradéokra (elsősorban a belső piacra vonatkozóan), valamint a Tizenötök által egyoldalúan bevezethető védelmi mechanizmusra szintén gazdasági, valamint bel- és igazságügyi területen. Bár a gazdasági összefonódottság magas fokú az unió és Magyarország között, és az egyéb védelmi jellegű átmeneti időszakokat a csatlakozási tárgyalások során a felek már rögzítették (pl. munkaerő szabad áramlása vagy termőföld-vásárlás), az általános védzáradékok Budapest egyelőre nem sérelmezte. Ugyanakkor a védelmi mechanizmus, illetve annak esetleges további szigorítása már kiváltotta több tagjelölt nemtetszését.

A kibővülésről szóló stratégiai dokumentum leglényegesebb megállapítása azonban nem a csatlakozást közvetlenül megelőző, illetve azt követő időszak feltételeire tett javaslat, hanem az, hogy az EU „kormány” tíz országot (Ciprust, Csehországot, Észtországot, Lengyelországot, Lettországot, Litvániát, Magyarországot, Máltát, Szlovákiát és Szlovéniát) gyakorlatilag a tagságra felkészültnak tekint. Velük a tárgyalásokat 2002 végéig javasolja lezárni, hogy 2003 tavaszára aláírásra kerülhessenek a csatlakozási szerződések. Ezzel lényegében kiteljesedne a Koppenhágától Koppenhágáig tartó mintegy tíz éves felkészülési folyamat, amely az 1993-as koppenhágai csúcson a tagság politikai, gazdasági és jogharmonizációs keretfeltételeinek meghatározásával indult, és 2002 decemberére fejeződhet be, amikor az – ismét a dán fővárosban üléselő – Európai Tanács már a 2004-es belépés konkrét menetét fogalmazhatja meg.

A tagság felé vezető úton a következő fontos esemény az október 19-én másodjára megrendezett ír népszavazás volt. Az ír szavazópolgárok 2001 júniusában elvetették a kibővülés utáni EU intézményi reformját tartalmazó Nizzai Szerződést. Az eset érdekessége, hogy a Nizzai Szerződés az integráció történetében a legkeve-

sebb reformot tartalmazó, és minden mélyülési szándékot nélkülöző dokumentum, aminek legfontosabb mozzanata a keleti kibővítés intézményi kereteinek biztosítása. Az akkor nagy megrökönyödést kiváltó eredményt sokan az alacsony részvétellel, az erőteljes nem-kampány sikerével és az ír semlegesség elvesztésével való riogatással magyarázták. A több mint egy évvel később megismételt referendumot erőteljes kampány előzte meg, és nagy nyomás nehezedett az ír népre a tagjelölt országok részéről is. Az Európai Bizottságnak ugyanis nem volt terve arra az esetre, ha az írek másodszor is leszavazzák a kibővüléshez elengedhetetlen szerződést, sőt úgy tűnt, egy ilyen fordulat megakaszthatja a csatlakozási folyamatot.

Végül a szavazásra jogosultak 48,45%-a vett részt a népszavazáson, akiknek közel 63%-a támogatta Nizzát. Ezt az eredményt mindenki nagy megkönnyebbüléssel fogadta, hiszen valóban elhárult egy akadály a kibővülés elől. Ugyanakkor magyar szempontból azt sem szabad elhallgatnunk, hogy az ír ratifikáció segítségével most olyan szerződés lép életbe, amely Magyarország és Csehország számára csupán 20 európai parlamenti helyet biztosít, szemben a velünk azonos népességű jelenlegi tagokkal (Belgium, Portugália, Görögország), amelyek 22 mandátumot kaptak. A legújabb verzió ennél is rosszabb, mert a három mai tag 24-24 helyével a két új tagállam 21-21 helye áll szemben. Ez a kérdés már csak a csatlakozási tárgyalásokon lehet alku tárgya, és a kiindulópont az, hogy Prága és Budapest számára ez a hátrányos megkülönböztetés nem elfogadható.

A kibővítési folyamat harmadik kulcsfontosságú eseménye az október 23-24-én Brüsszelben megrendezett csúcstalálkozó volt, amely a bővítés pénzügyi részleteinek kidolgozásáról szólt. A tanácskozást feszült várakozás előzte meg, ami nem csoda, hiszen a tagországoknak azokban a sorsdöntő témákban kellett megegyezésre jutniuk, és közös álláspontot kialakítaniuk, amelyek az unió kibővítése előtti utolsó (tartalmi) akadályt jelentették. Bár az ír népszavazás pozitív végeredménye után Európa fellélegezhetett, a bővítési menetrend csúszásának veszélye egészen a brüsszeli csúcs lezárásáig fennállt. Ugyanis a jelenlegi tagállamok közötti vitákban a frontok egészen az utolsó pillanatig megmerevedni látszottak.

Az unió közös álláspontjának elfogadása a német-francia megállapodáson múlt. Berlin ugyanis az új tagok gazdáinak járó közvetlen agrártámogatások meghatározását a Közös Agrárpolitika (KAP) reformjától tette függővé, ami egyértelműen hátrányosan érintené a KAP legnagyobb haszonélvezőjét, Franciaországot. A csúcstalálkozó előtt váratlanul megegyezett a két ország vezetője. Eszerint 2006-ig nem csökkentik az agrárkasszát, viszont a 2007-től 2013-ig tartó költségvetési időszakban meghúzzák a plafont. Ez azt jelenti, hogy az agrárpénzek 2006 után csak évente 1 százalékkal növekedhetnek, ami reálértékben az agrárkiadások csökkenését fogja előidézni. Ezzel a különalkuval gyakorlatilag elhárult az akadály az elől, hogy a tagállamok kidolgozzák közös álláspontjukat a bővítés anyagi feltételeinek biztosításáról.

A csúcstalálkozó végül a bővítés szempontjából sikerrel zárult. Az EU olyan pénzügyi csomagot dolgoz ki, amelynek alapján az új tagok már a csatlakozás utáni

első évben jobb pénzügyi pozícióba kerülnek, mint a csatlakozás előtti utolsó évben. A bővítés költsége 2004 és 2006 között 37,5 milliárd eurót tesz ki. Ebből a strukturális alapok az első három évben legfeljebb 23 milliárd euróra rúghatnak, ami 2,5 milliárddal kevesebb a korábban ajánlottnál. Ugyanakkor ennek 16 százalékát átcsoportosítják a kohéziós alapba, amiből elsősorban a legszegényebb tagországok (tehát az újak) hívhatnak le támogatásokat. A fennmaradó 14,5 milliárd eurót az agrártámogatások, a belső akciók (pl. intézményfejlesztés) és az adminisztratív intézkedések teszik ki. A közös álláspont szerint 2004-ben az új tagok a jelenlegieknek biztosított közvetlen agrárkifizetések egynegyedét kapják, ami csak fokozatosan, tíz év alatt növekszik a mostani tagállamok szintjére. Azon országok, amelyek pénzügyi pozíciója a csatlakozást követő első három évben romlik, egyszeri, egyösszegű költségvetési visszatérítésben részesülnek majd.

Magyarország a teljes bővítési keret 12 és fél százalékát fogja megkapni. Ez három év alatt körülbelül 4,5 milliárd eurót jelent. Ebből 2,87 milliárd euró jut a strukturális és kohéziós alapokból, 1,37 milliárd a mezőgazdasági támogatásokra (ezen belül körülbelül 550 millió a magyar gazdák közvetlen jövedelemtámogatására) és 411 millió euró a belső akciókra.

Intézményi kérdésekben is megállapodások születtek. A tíz új tagállam belépése után a Miniszterek Tanácsában 124 szavazatot osztanak el a 25 tagállam között, amelyből Magyarország ötöt kap. A minősített többséghez 88 igen szavazat szükséges. 2005 után 321 szavazatot osztanak szét, ebből hazánk tizenkettőt kap majd. A minősített többség ebben az esetben 232 lesz. Továbbra is nyitott kérdés maradt azonban Csehország és Magyarország mandátumszáma az Európai Parlamentben.

A csúcstalálkozó sikerrel lendítette tovább a bővítés folyamatát, ugyanakkor eredménye elmarad a tagjelöltek várakozásaitól. Bár az EU nem győzi hangoztatni, hogy nem ultimátumot ad a tagjelölteknek, hanem ajánlatot, sajnos mégsem tűnik valószínűnek, hogy az amúgy is nagy nehézségek és kompromisszumok árán létrejött közös uniós állásponton érdemi változtatást tudjon elérni bármelyik tagjelölt ország. Ha a leendő új tagok (köztük Magyarország) tartani akarják a bővítési menetrendet, akkor – kisebb korrekciókkal – el kell fogadniuk a tagállamok pénzügyi ajánlatát. Ha a kiadási oldalon már be is szűkült a mozgástér, azért talán még sikeresen lehet lobbizni, hogy az új tagok befizetései csak fokozatosan érvényesüljenek, ahogyan erre már volt példa az EU legutóbbi kibővítésekor.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu weboldalról.